

KAREL V

VINCENZO DE MEULENAERE

KAREL

*De
biografie*

**
*

DE MACHTIGSTE MAN OOIT
IN VLAANDEREN GEBOREN

Aan mijn liefste moeder

KAREL, BIJ DE GRATIE GODS, HEILIG ROOMS
KEIZER, SEMPER AUGUSTUS, KONING VAN
DUITSLAND, KONING VAN ITALIË, KONING
VAN HEEL SPANJE, CASTILIË, ARAGÓN, LEÓN,
NAVARRA, GRANADA, TOLEDO, VALENCIA,
GALICIË, MALLORCA, SECILLIA, CÓRDOBA,
MURCIA, JAÉN, ALGARVE, ALGECIRAS, GIBRALTAR,
DE CANARISCHE EILANDEN, KONING VAN DE
BEIDE SICILIËN, SARDINIË, CORSICA, KONING
VAN JERUSALEM, KONING VAN DE WESTELIJKE
EN OOSTELIJKE INDIËN, HEER VAN DE EILANDEN
EN DE GROTE OCEAAN, AARTSHERTOG VAN
OOSTENRIJK, HERTOG VAN BOURGONDIË,
BRABANT, LOTHARINGEN, STIERMARKEN,
KARINTHIË, KRAIN, LIMBURG, LUXEMBURG,
GELDERLAND, NEOPATRIË, WÜRTTEMBERG,
LANDGRAAF VAN DE ELZAS, PRINS VAN ZWABEN,
GRAAF VAN VLAANDEREN, HABSBURG, TIROL,
GORIZIA, BARCELONA, ARTESIË, FRANCHE-
COMTÉ, HENEGOUWEN, HOLLAND, ZEELAND,
FERRETTE, KYBURG, NAMEN, ROUSSILLON,
CERDAGNE, DRENTHE, ZUTPHEN, MARKGRAAF
VAN HET HEILIG ROOMSE RIJK, BURGAU,
ORISTANO EN GOCIANO, HEER VAN FRIESLAND,
HET WENDLAND, PORDENONE, BISKAYE, MOLIN,
SALINS, TRIPOLI EN MECHELEN.

INHOUD

VOORWOORD

II

EEN OOSTENRIJKER OP
EEN WIT PAARD

15

EEN ONGEBRUIKELIJKE
GEBOORTEPLAATS

28

OPVOEDING AAN HET
MECHELSE KEIZERSHOF

40

DE SPAANSE ERFENIS
VEILIGGESTELD

69

EEN KRONING IN AKEN

89

DE STRIJD OM
DE CHRISTELIJKE ZIEL

117

DE PLUNDERING VAN ROME

133

EEN KNEEDBARE
ENGELSMAN

156

INHOUD

OPSTAND IN GENT

179

AZTEKEN EN INCA'S

205

DE LAATSTE
OORLOGEN

225

VISSEN EN PRUTSEN
AAN UURWERKEN

248

DE WERELD NA KAREL V

275

NAWOORD

287

CHRONOLOGISCH
OVERZICHT

291

DANKWOORD

299

BIBLIOGRAFIE

301

INDEX

317

VOORWOORD

De machtigste man ooit in Vlaanderen geboren. Wie op pagina 5 alle titels van Karel V gelezen heeft, zal van de ondertitel van dit boek niet meer overtuigd moeten worden. En dat voor een man die geboren werd in... een Gentse latrine. Geen alledaagse geboorteplek, en zeker niet voor een Habsburger.

Die oppermachtige familie heerste in een ver verleden over grote delen van Europa en de wereld. De Habsburgers zijn ontegensprekelijk een belangrijk onderdeel van het Europese historische weefsel en hebben een immense invloed gehad op vele vaderlandse geschiedenissen. Ook het huidige België, Nederland en Luxemburg werden ooit geregeerd door de Habsburgers, en een van hun bekendste telgen werd dus in 1500 zelfs in Gent geboren. Rond die man hangt nog steeds een mysterieuze waas. Karel is een historische figuur over wie veel mensen weleens gehoord hebben, maar die ze toch niet echt goed kennen. Vandaar deze biografie.

Karel V – keizer, koning, hertog, graaf en heer – werd geboren in Gent op 24 februari 1500 en zou een bijzonder grote stempel drukken op de Europese en zelfs wereldgeschiedenis. Toch kan er vandaag geen spectaculair standbeeld van de man gevonden worden in de Gentse binnenstad, hoewel Karel er in 2000 wel uitvoerig werd herdacht naar aanleiding van zijn 500ste verjaardag. Daarbij werd zelfs een stripverhaal gelanceerd. Maar dus geen groot standbeeld.

Gidsen moeten bezoekers naar een standbeeldje van een gekroonde Karel in een nis aan het stadhuis brengen, of naar een niet al te groot bronzen beeld op het Prinsenhofplein dat ooit door de Spaanse stad Toledo aan Gent werd geschonken. Ooit schitterde er wel een indrukwekkend standbeeld van de keizer op de Vrijdagmarkt. Dat werd in 1600 ingehuldigd ter

gelegenheid van de Blijde Intrede van Albrecht van Oostenrijk, een kleinzoon van Karel, en Isabella van Spanje, een kleindochter van Karel, als graaf en gravin van Vlaanderen. Dat standbeeld werd af en toe beklad door Gentenaars die niet altijd gelukkig waren met de herinnering aan de man. Wie er nu echter naar op zoek gaat, zal van een kale reis terugkomen, want het werd in 1792 neergehaald door de Fransen, die het standbeeld nadien ook meteen vernielden.

Wat een verschil met pakweg Palermo op Sicilië, waar een zeventiende-eeuws standbeeld van Karel zelfs onderdeel uitmaakt van de lokale politieke satire: de inwoners verwijzen naar de rechterhand van het standbeeld als de hoogte van de zak geld die nodig is om in de stad te kunnen wonen. Of wat dacht u van een mastodont van een standbeeld aan de gevel van het koninklijk paleis van Napels waar 'Carlo V' schittert als een van de vele koningen van Napels die daar ooit de revue zijn gepasseerd?

Gent heeft een haat-liefderelatie met een van zijn bekendste inwoners. Dat heeft zijn redenen: de keizer is niet altijd bijzonder liefdevol omgegaan met zijn geboortestad, zoals u later zal lezen in dit boek. Maar daarnaast hield hij ook van Gent. Dat is een rode draad doorheen het leven van Karel en de teksten die over de vorst zijn verschenen: zijn vele facetten. Vaak wordt de man afgeschilderd als een wat tragische, niet bijzonder energieke vorst die per abuis een wereldrijk erfde en totaal geen idee had van hoe hij met die verantwoordelijkheid moest omgaan. Of hij wordt beschreven als een papieren koning, zoals ook zijn zoon Filips II, die zich begroef in paperassen terwijl zijn regenten het feitelijke bestuur in handen namen. Maar in meer positief gezinde werken wordt hij dan weer geportretteerd als een moderne Alexander de Grote of een reïncarnatie van een of andere Romeinse heerser die een immens rijk bestuurdde in bijzonder moeilijke omstandigheden.

Karel was kortom een man met vele dimensies, en daarom is het bijzonder moeilijk om de vorst te doorgronden.

Hij wordt hoe dan ook terecht omschreven als de machtigste heerser in het Europa van de zestiende eeuw: een man die over een ontzettend groot rijk regeerde dat kampte met veel problemen, waarbij hij ook moest opboksen tegen een reeks fascinerende tegenstanders, gaande van Franse koningen zoals François I en Henri II over enkele Ottomaanse sultans tot de legendarische Engelse koning Henry VIII, de hyperambitieuze monarch met wie de in Gent geboren keizer een knipperlichtrelatie onderhield. Karels regering viel samen met de verschijning van Martin Luther, die de Katholieke Kerk op haar grondvesten deed daveren. Brutale conquistadores baanden zich in opdracht van de keizer een weg door de Zuid- en Centraal-Amerikaanse jungles. Enzovoort, enzoverder. Het is kortom niet evident om het leven van Karel op een toegankelijke manier te presenteren.

Er werden al ontelbare biografieën over deze Habsburger geschreven, onder meer door iconische historici als Geoffrey Parker en Wim Blockmans, en er zullen er ongetwijfeld nog vele volgen, want het verhaal van Karel zal nooit uitverteld zijn. Wat deze biografie tracht te doen is het complexe, fascinerende en intrigerende leven van de keizer op een toegankelijke en neutrale manier te brengen, waarbij de lezer hopelijk meegetrokken zal worden in een boeiend en afwisselend verhaal dat bol staat van politieke machinaties, complotten, moorden, oorlogen, liefdes, maîtresses, opstanden, revoltes, paleizen, pracht en praal, en heel veel tragiek.

Dit is het verhaal van een vorst die zichzelf voornamelijk als afstammeling van de Bourgondiërs zag en onze nationale geschiedenis sterk heeft gekleurd door de beslissingen die hij nam en de figuren die hij aanstelde om in zijn naam te regeren. Dit is een verhaal waarin steden zoals Mechelen, Gent, Binche

en Brussel vaak verschijnen, hoewel de monarch zelf met zijn hele hebben en houden constant moest rondreizen om alle uithoekjes van zijn immense rijk te bezoeken. Karel regeerde immers over een samengestelde monarchie en had meer titels dan menselijk mogelijk was.

Dit werk hoopt een toegankelijk referentieboek te zijn voor lezers die interesse hebben in de persoon van Karel van Gent en de turbulente periode waarin hij leefde, of voor doorwinterde historici die hun kennis over de vorst wat willen afstoffen. Dit boek neemt u mee naar het Keizershof in Mechelen, het Coudenbergpaleis in Brussel, slagvelden in Europa, Spaanse residenties, pauselijke burchten, en een sober klooster waar een tandeloze Karel zijn laatste jaren spendeerde in het gezelschap van ontelbare uurwerken. Deze biografie zal proberen u warm te maken voor de fascinerende en uiteraard niet onbesproken figuur die Karel V was. Als u daarna toevallig het bronzen standbeeldje in Gent passeert, weet u meteen welk oordeel u over de man kan vellen.

Vincenzo De Meulenaere
Maart 2026

EEN OOSTENRIJKER OP EEN WIT PAARD

*De intrede van de Habsburgers
in de Lage Landen*

In maart 1482 werd het relikw van het Heilig Bloed rondgedragen in Brugge. Burgers bogen uit diep respect voor dit sacrale relikwie het hoofd en baden voor hun stervende vorstin, Maria van Bourgondië. Ze richtten zich daarbij tot het Prinsenhof, een statig paleis in het centrum van de stad dat een populaire residentie was voor de Bourgondiërs, de dynastie die sinds de late veertiende eeuw haar stempel drukte op de stad en de wereld daarbuiten. In het paleis werd vaak uitbundig gevierd, bijvoorbeeld naar aanleiding van het huwelijk van Maria's vader Karel de Stoute en diens derde vrouw, Margaretha van York, in 1468, maar eveneens diep getreurd, bijvoorbeeld toen Maria's grootvader, de legendarische Filips de Goede, het tijdelijke met het eeuwige verwisselde in 1467. Nu was het de plek waar Maria haar doodstrijd voerde.

De Bourgondiërs waren niet toevallig in onze contreien terechtgekomen. Hun dynastieke aanwezigheid was het gevolg van een ambitieuze Franse prins die wel wat voordelen zag in een huwelijksopportuniteit die zich in de tweede helft van de veertiende eeuw voordeed. Filips de Stoute, zoon van de Franse koning Jean II, had zijn oog laten vallen op Margaretha van Male, enige dochter en dus ook erfgename van Lodewijk II van Male, de graaf van Vlaanderen.

Dat Vlaanderen was een hoofdprijs, want het semi-autonome deeltje van Frankrijk en het Heilig Roomse Rijk was verstedelijkt en vooral rijk, waardoor de Franse prins, die zich ook hertog van Bourgondië mocht noemen, allerlei wilde plannen koesterde. Na wat onderhandelingen traden Filips en Margaretha in 1369 in het huwelijksbootje in Gent, waardoor Vlaanderen en Bourgondië nu met elkaar verbonden waren. Toen Lodewijk II in 1380 stierf, kwam Margaretha aan de macht als Margaretha III, maar haar hyperambitieuze man werd de werkelijke macht achter de grafelijke troon.

De opvolgers van Filips en Margaretha zouden stelselmatig hun grondgebied verder uitbouwen, waardoor de Bourgondische Nederlanden een realiteit werden. Anno 1482 was Maria van Bourgondië daar aan de macht, maar lang zou dat niet meer duren. Men maakte zich immers op voor het moment dat herauten het overlijden van de jonge vrouw zouden aankondigen. Maria, amper 25, lag in een van de prachtige kamers van het Prinsenhof te wachten tot de dood haar bij de hand zou nemen en haar zou begeleiden naar het hiernamaals. Ze was letterlijk een gebroken vrouw: haar ribben en beenderen waren zwaar geraakt toen de vorstin op 6 maart 1482 tijdens een reigerjacht nabij het kasteel van Wijnendaele na een val ook het volledige gewicht van haar paard op zich had gekregen. Haar zwaar-gewonde lichaam werd in allerijl op een draagbaar naar Brugge vervoerd, waar geneesheren tevergeefs trachtten het leven van de jonge vorstin te redden. Het licht in de ogen van de vrouw die vaak al schaterlachend de schaatsen had aangetrokken en over bevroren meren had gereden, doofde stilaan.

Een kroniek uit 1531, *Die excellente cronijke van Vlaenderen*, die de geschiedenis van Vlaanderen van de zevende tot het begin van de zestiende eeuw weergeeft, bevat een ontroerende afbeelding waarop een stervende Maria van Bourgondië te zien is die omringd wordt door haar hofhouding en Ferry van Clugny,

de bisschop van Doornik, een man die onder meer Maria's dochter Margaretha had gedoopt en vaak een beroep deed op de diensten van artistieke grootheden als Hans Memling.

Een andere kroniek, *Dit sijn die wonderlijcke oorloghen vanden doorluchtighe hoochgebornen Prince, keyser Maximiliaen*, die een lofzang is op Maria's man Maximiliaan van Oostenrijk, beschrijft hoe Maria rustig afscheid neemt van haar familie, vrienden en hofhouding. Zo zegt ze simpelweg 'adieu' – aldus de kroniek – aan haar echtgenoot, maar ook aan haar twee kinderen die dus spoedig halve wezen zouden worden: zoon Filips, haar erfgenaam die in 1478 in het Prinsenhof het levenslicht zag, en haar dochter Margaretha, geboren in het Brusselse Coudenbergpaleis in 1480. Uiteraard neemt ze ook symbolisch afscheid van haar volk en de vele gebieden waarover ze heerste, waaronder Vlaanderen, Brabant, Holland en Henegouwen. In het Prinsenhof in Brugge rollen de tranen over de wangen van de verbouwereerde toeschouwers die dit tragische tafereel gadeslaan, terwijl de Brugse kerkklokken volop luiden.

Op 27 maart 1482 sloot Maria van Bourgondië voorgoed haar ogen. De ongelukkige jonge vrouw werd, zoals gestipuleerd in haar testament, naar de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Brugge gebracht waar ze initieel in een grafkelder werd bijgezet. Twintig jaar later werd er een prachtig grafmonument geplaatst waarop ook vandaag nog een rustende Maria – in koper – te zien is. Bourgondisch spektakel met een streepje Habsburgse grandeur, zo kan men dit grafmonument zeker wel beschrijven.

Door haar huwelijk met Maximiliaan van Oostenrijk waren de Habsburgers onze nationale geschiedenis binnengetroden. 'De Bourgondiërs zijn dood, leve de Habsburgers' vat dit scharniermoment in onze nationale geschiedenis goed samen, want meteen na Maria's overlijden werd een hoofdstuk aangesneden waarin de Habsburgers de leidende rol zouden nemen. Maria's vierjarige zoon Filips werd de nieuwe

vorst en de Bourgondische Nederlanden vervelden zo tot de Habsburgse Nederlanden.

Deze fameuze familie verscheen dus ten tonele in onze vaderlandse geschiedenis toen Maximiliaan van Oostenrijk – zoon van de bijzonder droge, saaie en introverte Habsburger Frederik III, keizer van het Heilig Roomse Rijk – in 1477 in Gent huwelijksstrouw zwoer aan Maria van Bourgondië. De Habsburgse clan, die oorspronkelijk uit Zwitserland kwam, was dan al een tijd een van de machtigste families in Europa en was gestaag opgeklommen van heersers over Oostenrijk tot Heilig Roomse keizers. De familie zou eeuwenlang de keizerlijke kroon vol trots dragen, tot Franz II, toevallig ook de laatste Habsburger die over onze contreien heerste, in 1806 besloot dat het welletjes was geweest met dat immense en intussen machteloze keizerrijk, en het dan ook met een pennentrek opdoekte.

Voor Maria was de Oostenrijker Maximiliaan een geschenk uit de hemel, gezien de jonge en onervaren vorstin de nodige portie drama en tragiek te verwerken kreeg. Zo was de plotse dood van haar vader, de immer ambitieuze Karel de Stoute, die werkelijk bezeten was door het idee om een koninkrijk samen te stellen dat de Europese politiek zou domineren. Hij was dan ook bijzonder actief op het slagveld. Op 5 januari 1477 troffen Karel en zijn troepen het leger van René II, hertog van Lotharingen, die steun kreeg van een contingent Zwitserse huurlingen. Daar, nabij Nancy, kreeg de impressionante en charismatische Karel, die bekend stond voor zijn indringende groengrijze ogen en zijn licht ontvlambaar karakter, een hellebaard in zijn schedel gekliefd. Hij stierf meteen. Zijn lichaam werd een tijdje later ontdekt in het treurige winterse landschap en zou later begraven worden in de Brugse Onze-Lieve-Vrouwekerk.

In het verre Gent werd een geschokte Maria, nog net geen 20 jaar, ingelicht over de gruwelijk dood van haar vader. Ze moest plots, als enige erfgenaam, het bestuur van de

Bourgondische Nederlanden op zich nemen. De adel en de misnoegde steden, die niet bepaald tevreden waren geweest met de centralistische politiek van haar vader Karel de Stoute, maakten op slinkse wijze gebruik van de situatie door Maria meteen een document op te dringen waarbij de vorstelijke macht serieus werd ingeperkt en het bestuur van de Nederlanden grotendeels terugvloeyde naar de Staten-Generaal, de vergadering van steden, adel en clerus die in 1464 voor de eerste keer was samengeroepen in het Brugse stadhuis door Filips de Goede. Dit zogenaamde ‘Groot Privilege’ zorgde er weliswaar voor dat Maria steviger in het zadel zat, maar de politieke omgeving waarin de jonge vrouw zich moest begeven was alles behalve makkelijk.

De problemen kwamen immers niet enkel uit de galerijen en kleine kamertjes van de Bourgondische paleizen in Brugge, Gent en Brussel, waar lokale machthebbers zich verzamelden om hun volgende stappen te bespreken. Ook in Parijs werden plannen gesmeed die Maria met verstomming zouden slaan. De Franse koning Louis XI, een bijzonder onaangename man die het op touw zetten van complotten tot een kunst verhief, had na de dood van Karel de Stoute immers het plan opgevat om Bourgondië en de Nederlanden in te lijven. De Franse koning, ook wel ‘de spin’ genoemd, probeerde eerst nog zijn zoon, de dauphin Charles, te koppelen aan Maria, maar die pogingen werden wijselijk afgeslagen, waardoor de Fransen dan maar probeerden met harde hand aan landjepik te doen. Miserie troef aan het hof van Maria, maar toen werd een Habsburgse reddingsboei geworpen door de energieke Maximiliaan van Oostenrijk.

Maximiliaan, genoemd naar de Heilige Maximiliaan van Tebessa, werd geboren in 1459 als zoon van keizer Frederik III en zijn vrouw Eleonora, dochter van koning Eduard van Portugal. Het huwelijk tussen de keizer en zijn Portugese bruid was

niet bepaald de meest gelukkige verbintenis uit de geschiedenis, gezien de zwartgallige Frederik niet bepaald stond te wachten op een vrouw die wel hield van dansen en de vele geneugten van het leven. Frederik werd soms omschreven als een slaperige figuur die maar weinig emotie kon opwekken bij zijn familie of onderdanen, maar die wel wat afwist van regeren en daarnaast geobsedeerd was door het creëren van goud uit gewone materialen. De Habsburgse familie leed constant aan chronisch geldgebrek, waardoor een dergelijke vondst uiteraard handig zou zijn geweest. Uit dit weinig sprankelende huwelijk werd Maximiliaan geboren, de toekomstige echtgenoot van Maria van Bourgondië en de man die een stevige stempel zou drukken op onze nationale geschiedenis.

De jonge Maximiliaan groeide uit tot een statig figuur, met blauwe ogen, roodblond haar, een wat grote neus en uiteraard de legendarische grote Habsburgse kin, hoewel die minder uitgesproken was dan bij veel van zijn nakomelingen. In zijn jonge jaren bouwde hij een reputatie op als vrouwenverslinder. Kroniekschrijvers beweerden dat Maximiliaan in elke hoek van het rijk een *maîtresse* had. Hij was een charmante man, die blijkbaar graag danste, veel geld uitgaf, ook constant moest bedelen bij geldschieters, af en toe stevige risico's nam, en bedreven was in het edele steekspel te paard. Hij was hoe dan ook een interessante partij voor menige prinses.

Een vreemd verhaal dat blijkbaar al eeuwenlang de ronde doet in het Duitse Ulm heeft het over een jonge Maximiliaan die het blijkbaar nodig vond om op de torenspits van de plaatselijke kathedraal wat kunstjes uit te voeren, waaronder het balanceren op het puntje van de toren, om zo zijn hofhouding te imponeren. Een *urban legend* uiteraard, maar wel tekenend voor het karakter dat men graag aan Maximiliaan toeschreef. Het was deze man met wie Maria van Bourgondië zich, als een gevolg van een overeenkomst tussen Frederik III en Karel de

Stoute, in mei 1476 verloofde, hoewel ze de rijzige Habsburger pas een jaar later een eerste keer zou kunnen bewonderen, nadat Maximiliaan zich een weg door Europa had gebaad om in augustus 1477 in Gent te huwen met Maria. De Oostenrijker werd vrijwel meteen in het diepe geworpen en moest leiding geven aan een leger dat de troepen van de ambitieuze Louis XI moest verdrijven.

In de al vermelde kroniek *Dit sijn die wonderlijcke oorloghen*, die de dood van Maria van Bourgondië beschrijft, staat trouwens dat een stervende Maria haar gemaal eeuwig dankbaar was voor zijn optreden tegen de Fransen. Het mag dan ook niet verbazen dat Olivier de la Marche – die diende als broodmeester en manasje-van-alles aan het Bourgondische hof – zich in zijn *memoires* bijzonder positief uitliet over Maximiliaan. De la Marche was niet bepaald een fan van de Fransen. Hij plande onder meer de stoutmoedige ontvoering van Louis XI's zus Yolande van Valois. Die was gehuwd met hertog Amadeus IX van Savoye en bestuurde de facto dat hertogdom namens haar weinig ambitieuze man. Yolande sloot akkoorden met Karel de Stoute, maar wendde daarna weer de steven naar Frankrijk, een beslissing die Karel beantwoordde door haar te laten ontvoeren door De la Marche.

In zijn *memoires* beschreef De la Marche Maximiliaan als een zeer nobele en vooral moedige prins die zich niet liet afschrikken door mannen in harnas en daarom de bijnaam 'hart van staal' verdiende. Zijn militaire hoogtepunt was de overwinning nabij Guinegate in 1479 waarbij de Franse troepen onder leiding van Philippe de Crèveœur d'Esquerdes, een man die ooit nog diende onder Karel de Stoute, vakkundig in de pan werden gehakt. Drie jaar later werd de Vrede van Atrecht gesloten, waarbij Louis XI wel wat gebied, waaronder Artois en Franche-Comté, binnenhaalde.

Maximiliaan boekte dus wel successen tegen de Franse koning. Maar de binnenlandse politiek bleek van een ander kaliber te zijn dan het gespin van de Franse monarch. Een Habsburgse keizer, Franz II, zou later stellen dat die bewoners van de Habsburgse Nederlanden een bijzonder irritant volkje waren, en allicht dacht Maximiliaan daar ook zo over. Na de dood van Maria werd haar vierjarige zoon Filips de Schone de nieuwe landsheer, maar de kleuter was uiteraard te jong om zelf de touwtjes in handen te nemen, waardoor vader Maximiliaan het regentschap op zich nam. Zijn politiek leidde verschillende keren tot opstanden van Vlaamse steden, waaronder Gent en Brugge, die op hun zelfstandigheid gesteld waren en die het centralistische bestuur van de Oostenrijker niet altijd konden smaken. Het dieptepunt was zijn gevangenschap in Brugge, waarbij de vorst in maart 1488 in Huis Craenburg op de Grote Markt werd opgesloten en moest toekijken hoe Pieter Lanchals, een belangrijke Brugse ambtenaar en vertrouweling van Maximiliaan, na lange foltering werd onthoofd. De opstandige steden in Vlaanderen kozen uiteraard de figuren die het Habsburgse beleid symboliseerden als doelwitten, en in Brugge was dat dus de onfortuinlijke Lanchals die het moest bekopen met een enkel ticketje naar het schavot.

Volgens een legende, die waarschijnlijk in de negentiende eeuw werd verzonden, liet een woedende Maximiliaan later aan de stad opleggen dat ze tot in de eeuwigheid de zorg voor zwanen op zich moest nemen, als permanente herinnering aan de gewelddadige dood van Lanchals. Toeristen die vandaag door *Brugge die Scone* kuieren zien op de kanaaltjes tal van zwanen met hun lange halzen schitteren zonder vaak die legende te kennen.

Door de aanhoudende binnenlandse perikelen in de Nederlanden en de hernieuwde oorlog tegen Frankrijk die middels de Vrede van Senlis zou leiden tot het definitieve verlies van het hertogdom Bourgondië, en na de dood van Frederik III

in 1493 (die naar verluidt met zijn geamputeerde been werd begraven), had Maximiliaan het wel gehad met die onhebbelijke Habsburgse Nederlanden. Gevolg: Filips werd in 1494 op zijn zestiende formeel volwassen verklaard en nam het roer in handen.

Filips was in juni 1478 in het Prinsenhof te Brugge geboren, hetzelfde paleis waar zijn overgrootvader Filips de Goede en moeder Maria van Bourgondië stierven, en werd in dezelfde stad ook feestelijk gedoopt. Na de geboorte van Filips werd de Brugse kerken, kapellen, godshuizen en abdijen opgedragen hun klokken allemaal te laten luiden ter ere van de nieuwe Habsburgse telg, terwijl een religieuze processie door de straten van Brugge trok om God te danken voor de geboorte van de jonge snaak. Daarna volgde het luisterrijke doopfeest waarbij Filips door Adolf van Kleef-Ravenstein, een man die vergroeid was met het Bourgondische hof, naar de Sint-Donaaskathedraal werd gedragen, omringd door edellieden, jonkvrouwen en clerici die allen een brandende toorts in de hand hielden. Het verzekeren van het nageslacht was een belangrijk element bij zo'n ceremonie, waardoor er op een of andere manier bewezen moest worden dat Filips wel degelijk een jongen was. De baby werd daarom in ware *The Lion King*-stijl in naakte toestand op de Grote Markt getoond aan de uitzinnige Brugse bevolking met de woorden dat hij weldegelijk een 'natuurlijke' en vooral een mannelijk afstammeling van het keizerlijke Habsburgse huis was. Tijdens de ceremonie verklaarde Maximiliaan trouwens dan weer dat het edele Bourgondische bloed door zijn aderen vloeide. Filips symboliseerde immers het samensmelten van de Bourgondische en Habsburgse families.

Filips staat in onze nationale geschiedschrijving te boek als Filips de Schone, wat doet vermoeden dat de man een bijzondere verschijning moet zijn geweest. De Britse koninklijke verzameling, gekend als de Royal Collection Trust, herbergt

een interessant schilderij dat rond 1500 werd gemaakt door een onbekende kunstenaar. Het schilderij kwam in Engelse koninklijke handen tijdens de regering van Henry VIII, die blijkbaar wel een boontje had voor Filips, en werd in de zeventiende eeuw verkocht voor luttele 30 ponden, vooraleer het portret opnieuw terecht kwam in een koninklijke residentie. Op het schilderij zien we een vrij statige man, zonder de uitgesproken Habsburgse kin, met lichtbruin of blond haar, die met indringende grijsblauwe ogen in de verte staart terwijl een gouden ketting van de Orde van het Gulden Vlies het geheel de gebruikelijke Habsburgse symboliek geeft. Hoewel die ridderorde door Filips de Goede werd opgericht, verhuisde het beheer van die organisatie ook na de dood van Maria van Bourgondië naar de Habsburgse familie, die de orde prompt bombardeerde tot huisorde.

Anno 1494 had Filips de Schone het dus voor het zeggen. Hij toonde zich in de daaropvolgende jaren van zijn meest energieke kant door onder meer een handelsakkoord te sluiten met de Engelse koning Henry VII. Dat zogenaamde *Magnus Intercursus* was volgens de Belgische historicus Henri Pirenne het 'meest liberale handelsverdrag van zijn tijd'. Filips bakte ook zoete broodjes met zijn grote en soms gevaarlijke buur Frankrijk door in 1498 officieel te erkennen dat het hertogdom Bourgondië, de bakermat van zijn voorvaderen, nu daadwerkelijk in handen was van Charles VIII, de zoon van die verschrikkelijke Louis XI.

Uiteraard werd er ook verwacht dat Filips zou huwen met een buitenlandse deerne om de dynastie in stand te houden. Vader Maximiliaan had zijn agenten al uitgezonden om de perfecte kandidaat te vinden, en zo stootte men op Johanna, dochter van de legendarische 'Katholieke Vorsten' Ferdinand II van Aragon en Isabella van Castilië, een koningspaar dat een zeer belangrijke rol speelde in het verloop van de Europese

geschiedenis. Van Spanje zoals we het vandaag kennen was overigens nog geen sprake toen de diplomaten aanklopten aan de paleisdeuren. Het huidige Spanje bestond toen uit een collectie onafhankelijke koninkrijken die in de loop der eeuwen stelselmatig zouden samensmelten tot het huidige koninkrijk.

Maximiliaan zag in een huwelijk van zijn zoon met Johanna een manier om aartsrivaal Frankrijk onder controle te houden. Er werd dus vaart gemaakt met de onderhandelingen. Daarbij werden ook Maximiliaans dochter Margaretha en Johanna's broer Johan aan elkaar gekoppeld.

Johanna werd in 1479 geboren in Toledo, hartje Castilië, als vierde kind van de 'Katholieke Vorsten' en kreeg een bijzonder uitgebreide opleiding, onder meer van Beatriz Galindo, die al als tiener teksten naar het Latijn vertaalde en Griekse filosofen trachtte te doorgronden. Ze moest zich verdiepen in de geschriften van heiligen en de Franse en Latijnse taal, maar kreeg ook de ruimte om muziekinstrumenten te leren bespelen. Johanna had dezelfde koninklijke uitstraling die haar moeder bezat en erfde onder meer haar charismatische bruinblauwe ogen en donkerblonde haren.

Door het huwelijk zou Johanna geïntroduceerd worden in de wondere en vaak complexe wereld van de Habsburgers, die werd gedomineerd door de constante drang om het rijk te vergroten, onder meer door allerhande goed doordachte huwelijken te sluiten.

Er werd eerst een 'proxy huwelijk' – een huwelijk op afstand – gesloten, aangezien Filips in het buitenland verbleef. De zaak moest immers vooruitgaan. In juli 1496 betrad Johanna vervolgens vanuit Laredo een schip dat haar naar de Nederlanden zou voeren, waar ze voor de eerste maal haar man zou ontmoeten. Johanna vertrok uiteraard niet met enkele reiskoffers en wat metgezellen, maar had een honderdtal schepen in haar zog, volgestouwd met een uitgebreide hofhouding,